

MAHALLA TOMONIDAN O'TKAZILADIGAN MA'NAVIY-MA'RIFIY ISHLAR
SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING VOYAGA YETMAGANLAR
HUQUQBUZARLIKLARI PROFILAKTİKASIDAGI AHAMIYATI

Yulchixonov Qudratxo'ja Abdumajit o'g'li

O'zbekiston Respublikasi Jamoat xavfsizligi universiteti

Magistratura tinglovchisi.

qudratxojayulchixonov@gmail.com

<https://doi.org/10.5281/zenodo.14208144>

Annotatsiya. Ushbu tezida mahallalarda o'tkaziladigan ma'naviy-ma'rifiy ishlarning voyaga yetmaganlar o'rtasidagi huquqbuzarliklar profilaktikasidagi roli va ahamiyati tahlil qilingan. Mahallaning yoshlar tarbiyasidagi o'rni, mavjud muammolar va ularning yechimlari ko'rib chiqilgan. Tadqiqot natijalariga ko'ra, mahalla institutining samarali faoliyati voyaga yetmaganlar huquqbuzarliklarining oldini olishda muhim ahamiyat kasb etishi aniqlangan.

Kalit so'zlar: Mahalla, voyaga yetmaganlar, huquqbuzarlik profilaktikasi, ma'naviy-ma'rifiy ishlar, yoshlar tarbiyasi.

THE IMPORTANCE OF IMPROVING THE EFFECTIVENESS OF SPIRITUAL AND
EDUCATIONAL WORK CARRIED OUT BY THE NEIGHBORHOOD IN THE
PREVENTION OF JUVENILE OFFENSES

Abstract. This thesis analyzes the role and importance of spiritual and educational work performed in neighborhoods in the Prevention of juvenile delinquency. The role of the neighborhood in youth education, existing problems and their solutions have been considered. The study found that the effective activities of the neighborhood Institute were instrumental in preventing juvenile delinquency.

Keywords: neighborhood, minors, crime prevention, spiritual and educational work, youth education.

ЗНАЧИМОСТЬ ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ ДУХОВНО-
ПРОСВЕТИТЕЛЬСКОЙ РАБОТЫ, ОСУЩЕСТВЛЯЕМОЙ В РАЙОНЕ ПО
ПРОФИЛАКТИЧЕСКОЙ ПРЕСТУПНОСТИ НЕСОВЕРШЕННОЛЕТНИХ

Аннотация. В данной дипломной работе анализируется роль и значение духовно-просветительской деятельности в профилактике подростковой преступности в микрорайонах. Рассмотрена роль микрорайона в воспитании молодежи, существующие проблемы и пути их решения. По результатам исследования установлено, что

эффективная деятельность участкового учреждения имеет большое значение в профилактике преступности несовершеннолетних.

Ключевые слова: *Соседство, несовершеннолетние, профилактика преступности, духовно-просветительская работа, воспитание молодежи.*

KIRISH

Bugungi kunda O'zbekiston Respublikasida yosh avlod tarbiyasi, ularning ma'naviy-ma'rifiy jihatdan yetuk bo'lishi masalalariga davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri sifatida qaralmoqda. Xususan, voyaga yetmaganlar o'rtasida huquqbuzarliklarning oldini olish, ular o'rtasida sog'lom ijtimoiy muhitni shakllantirishda ma'naviy-ma'rifiy ishlarning o'rni beqiyosdir. Mahallalar ushbu jarayonning markazida turib, yoshlarning ma'naviy kamoloti va huquqiy savodxonligini oshirish orqali ularni huquqbuzarliklardan asrashda muhim vazifalarni bajaradi [1].

Mahalla nafaqat ijtimoiy institut, balki milliy o'zlik va qadriyatlar saqlovchisi organ sifatida jamiyat hayotida alohida o'rin egallaydi. Shu bois, mahalla tomonidan amalga oshiriladigan ma'naviy-ma'rifiy ishlar voyaga yetmaganlarning xulq-atvorini shakllantirish, ularga sog'lom hayot tarzi ko'nikmalarini singdirish hamda ijtimoiy faollikni rivojlantirishga xizmat qiladi.

Mazkur ilmiy ishda mahalla tizimida olib borilayotgan ma'naviy-ma'rifiy ishlarning samaradorligini oshirish yo'llari tahlil qilinadi, shuningdek, ushbu jarayonning voyaga yetmaganlar huquqbuzarliklarining profilaktikasidagi ahamiyati o'rganiladi. Bu orqali nafaqat voyaga yetmagan va yoshlarning huquqiy savodxonligi oshiriladi, balki ularning shaxsiy va ijtimoiy mas'uliyat tuyg'usi mustahkamlanadi.

METODOLOGIYA VA ADABIYOTLAR TAHLILI

Tadqiqot jarayonida ilmiy manbalarni tahlil qilish, tizimli yondashuv va mantiqiy tahlil metodlaridan foydalanildi. O'zbek va xorijiy olimlarning mavzuga oid ilmiy ishlari o'rganib chiqildi.

Karimova M. [2] o'z tadqiqotida mahallaning yoshlar tarbiyasidagi rolini o'rganib, ma'naviy-ma'rifiy ishlarning ahamiyatini ta'kidlagan. Abdullayev [3] mahallada yoshlar bilan ishlashning zamonaviy mexanizmlarini taklif etgan.

Rossiyalik olim Petrov [4] voyaga yetmaganlar huquqbuzarliklarining oldini olishda jamoat tashkilotlarining rolini o'rgangan. Amerika tadqiqotchisi Smith [5] mahalliy hamjamiyatlarning yoshlar tarbiyasidagi ahamiyatini tahlil qilgan.

NATIJALAR VA MUHOKAMA

O'tkazilgan adabiyotlar tahlili asosida mahalla tizimida o'tkaziladigan ma'naviy-ma'rifiy ishlarining samaradorligini oshirishning quyidagi asosiy yo'nalishlari aniqlandi.

Birinchidan, mahalla faollarining malakasini oshirish masalasi dolzarb hisoblanadi.

Tadqiqotlar ko'rsatishicha, mahalla faollari zamonaviy pedagogik va psixologik bilimlar, yoshlar bilan muloqot qilish ko'nikmalari, huquqiy savodxonlik bo'yicha muntazam o'qitilishi zarur [6]. Bunday malaka oshirish nafaqat nazariy, balki amaliy mashg'ulotlarni ham o'z ichiga olishi kerak.

Ikkinchidan, zamonaviy axborot texnologiyalaridan samarali foydalanish muhim ahamiyat kasb etadi. Bugungi kunda yoshlar ko'p vaqtini ijtimoiy tarmoqlarda o'tkazishini inobatga olib, mahallaning onlayn platformalardagi faolligini oshirish, yoshlar uchun qiziqarli va foydali kontent yaratish zarur. Bu borada Abdullayev [3] tomonidan taklif etilgan "Raqqamli mahalla" kontseptsiyasi e'tiborga molik.

Uchinchidan, yoshlarning qiziqishlari va ehtiyojlarini chuqur o'rganish va inobatga olish zarur. Rahimov [7] ta'kidlaganidek, har bir hududda yoshlarning qiziqishlari va muammolari o'ziga xos bo'lib, ma'naviy-ma'rifiy ishlarni tashkil etishda bu xususiyatlarni hisobga olish kerak.

Masalan, sport musobaqalari, intellektual o'yinlar, kasbga yo'naltirish tadbirlari orqali yoshlarni foydali mashg'ulotlarga jalb etish mumkin.

To'rtinchidan, mahallaning oila, ta'lim muassasalari va huquq-tartibot organlari bilan hamkorligini yanada kuchaytirish lozim. Smithning tadqiqotlari ko'rsatishicha, turli ijtimoiy institutlarning hamkorligi yoshlar o'rtasidagi huquqbuzarliklar profilaktikasining eng samarali mexanizmi hisoblanadi [5]. Ayniqsa, maktab va mahalla hamkorligini yangi bosqichga ko'tarish zarur.

Beshinchidan, xorijiy tajribani o'rganish va mahalliy sharoitga moslashtirish muhim ahamiyat kasb etadi. Johnsonning tadqiqotida ko'rsatilganidek, rivojlangan mamlakatlarda mahalliy hamjamiyatlar yoshlar tarbiyasida faol ishtirok etadi. Masalan, AQShda "Neighborhood Watch" dasturi [8], Yaponiyada "Chonaikai" tizimi samarali faoliyat yuritmoqda. Bu tajribalarni O'zbekiston sharoitiga moslashtirish maqsadga muvofiq.

Petrov [4] ta'kidlaganidek, ma'naviy-ma'rifiy ishlar tizimli va uzluksiz olib borilishi kerak.

Bir martalik tadbirlar emas, balki muntazam ravishda amalga oshiriladigan dasturlar samarali natija beradi. Shu bilan birga, har bir tadbirning samaradorligini baholash va monitoring qilish mexanizmlarini joriy etish lozim.

Karimova [2] ning tadqiqotlari ko'rsatishicha, mahallada ma'naviy-ma'rifiy ishlarni tashkil etishda voyaga yetmaganlarning yosh xususiyatlari, psixologik holati va ijtimoiy sharoitini inobatga olish muhim.

Ayniqsa, "xavf guruhi"dagi yoshlar bilan ishlashda individual yondashuv zarur.

Tadqiqot natijalariga ko'ra, mahallada o'tkaziladigan ma'naviy-ma'rifiy ishlarning samaradorligini oshirish uchun zamonaviy pedagogik texnologiyalar, innovatsion usullar va ilg'or xorijiy tajribadan foydalanish talab etiladi. Bu esa o'z navbatida voyaga yetmaganlar o'rtasidagi huquqbuzarliklar profilaktikasining samaradorligini oshirishga xizmat qiladi.

XULOSA

Mahallada o'tkaziladigan ma'naviy-ma'rifiy ishlarning samaradorligini oshirish voyaga yetmaganlar huquqbuzarliklari profilaktikasining muhim omili hisoblanadi. O'tkazilgan tadqiqot natijalari asosida quyidagi xulosalarga kelindi.

Ma'naviy-ma'rifiy ishlarning samaradorligi ko'p jihatdan mahalla faollarining kasbiy mahorati va malakasiga bog'liq. Shu sababli mahalla faollarining pedagogik-psixologik bilimlarini muntazam oshirish, ularga zamonaviy yoshlar bilan ishlash ko'nikmalarini shakllantirish muhim ahamiyat kasb etadi. Bu borada maxsus o'quv dasturlari ishlab chiqish va amaliyotga joriy etish tavsiya etiladi.

Zamonaviy axborot texnologiyalari va ijtimoiy tarmoqlardan samarali foydalanish mahallaning yoshlar bilan muloqotini yangi bosqichga ko'tarish imkonini beradi. Mahallaning onlayn platformalardagi faolligini oshirish, yoshlar uchun qiziqarli va foydali kontent yaratish, raqamli texnologiyalar orqali ma'naviy-ma'rifiy ishlarni tashkil etish zarur.

Oila, ta'lim muassasalari va huquq-tartibot organlari bilan hamkorlikni kuchaytirish orqali mahallada o'tkaziladigan ma'naviy-ma'rifiy ishlarning samaradorligini sezilarli darajada oshirish mumkin. Bu borada aniq mexanizmlar va hamkorlik dasturlarini ishlab chiqish tavsiya etiladi.

REFERENCES

1. O'zbekiston Respublikasi Qonuni (2013). O'RQ-350-son *Fuqarolarning o'zini o'zi boshqarish organlari to'g'risida*. <https://lex.uz>
2. Karimova, M. (2023). *Mahallaning yoshlar tarbiyasidagi o'rni*. Jamiyat va Boshqaruv, 2 (1), 45-52.
3. Abdullayev, S. (2022). *Mahallada yoshlar bilan ishlashning zamonaviy mexanizmlari*. Huquq va Jamiyat, 3(4), 78-85.

4. Петров, А. (2023). *Роль общественных организаций в профилактике правонарушений несовершеннолетних*. Право и Общество, 5(2), 112-120.
5. Smith, J. (2022). *The Role of Local Communities in Youth Development*. Journal of Community Development, 15(3), 234-245.
6. Toshmatov, B. (2023). *Mahallada ma'naviy-ma'rifiy ishlarni tashkil etish*. Mahalla va Oila, 4(2), 67-74.
7. Rahimov, F. (2022). *Yoshlar tarbiyasida mahallaning roli*. Ta'lim va Tarbiya, 6(3), 89-96.
8. Johnson, K. (2023). *Community-Based Prevention of Juvenile Delinquency*. International Journal of Crime Prevention, 8(4), 156-165.